1831. No. 63.

LEEUWARDER  COURANT.

DINGSDAG den 9 AUGUSTUS.

NEDERLANDEN.

's GRAVENHAGE, *den* 3 *Augustus.* De Staats-Courant behelst heden het volgende besluit des Konings:

WIJ WILLEM *bij de gratie Gods* KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOTHERTOG VAN LUXEMBURG, *enz.*, *enz.*, *enz.*,

Overwegende, dat Wij, sedert den aanvang van den gewapenden opstand in Belgie, geene middelen onbeproefd hebben gelaten en geene opofferingen hebben ontzien, om, met behoud van den algemeenen vrede, te geraken tot voorwaarden van scheiding, die bestaanbaar waren met de eer en de belangen van het getrouwe Noord-Nederland;

Dat Wij als zoodanige beschouwd, en dan ook dadelijk hebben aangenomen die voorwaarden, welke Ons tot dat einde door de bemiddelende Mogendheden waren voorgesteld en gewaarborgd;

Dat Wij echter, ten gevolge der jongste gebeurtenissen, de vervulling onzer billijke verwachting omtrent de verwezenlijking van zoodanige schikking, wederom op de meest smartelijke wijs verschoven ziende, en Onze beminde onderdanen niet langer vruchteloos kunnende doen gebukt gaan onder de lasten en kosten, welke hen sedert zoo vele maanden drukken en hunne krachten verre te boven gaan, Ons, tot behoud van het lieve Vaderland, geene keuze meer overig blijft, dan om, met vertrouwen op God en op de regtvaardigheid Onzer zaak, door kracht van wapenen de onderhandelingen te ondersteunen, ten einde die voorwaarden van scheiding te verkrijgen, welke door de bemiddelende Mogendheden als billijk erkend, en tot de vestiging van het afzonderlijk volksbestaan van Noord-Nederland onontbeerlijk zijn;

Dat, bij het bevel aan Onze dappere vaderlandsche legerbenden, om zich ten strijde toe te rusten, de eerste behoefte, die Wij gevoelen, is, Ons neder te buigen voor den troon van den Heer der Heerscharen, en den zegen van God Almagtig, in wiens hand het lot der volken is, op Onze wapenen af te smeeken;

Willende aan Ons getrouwe volk, hetwelk zich, ook door zijn godsdienstig en zedelijk gevoel, steeds zoo gunstig onderscheidt, de gelegenheid geven, om, in deze kommervolle omstandigheden, zich, naar het voorbeeld der voorvaderen, met Ons in de bedehuizen te vereenigen, ten einde den zoo dikwerf genadiglijk ondervonden bijstand des Allerhoogsten, ook nu, voor het behoud van het lieve Vaderland, af te smeeken:

Hebben goedgevonden en verstaan, Onzen Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde en andere Eeredienston, behalve die der Roomsch-Katholijke, en den directeur-generaal voor de zaken van de Roomsch-Katholijke Eeredienst, aan te schrijven, om, onverwijld, ieder voor zoo veel hem aangaat, de bedienaars van de godsdienst, Onzentwege, uit te noodigen, om, op Zondag, den veertienden dezer maand, op de wijze, die met de gebruiken en instellingen van ieder kerkgenootschap overeenkomt, de openbare godsdienstoefeningen bepaaldelijk in te rigten, tot ernstige en plegtige opwekking van boetvaardigheid, vertrouwen en andere godsdienstige gevoelens, in verhouding met de omstandigheden, waarin het Vaderland zich bevindt, en voorts, door ijverige gebeden, de belangen van dat dierbaar Vaderland aan den Almagtigen nederig op te dragen, en zijnen Goddelijken zegen op onze wapenen, in den strijd, welke door eer en pligt geboden wordt, met ootmoed af te smeeken.

En zijn Onze Ministers van Staat, en Directeur-Generaal voornoemd, belast met de uitvoering dezes.

WILLEM.

's Gravenhage, den 1 Augustus 1831.

Van wege den Koning,
J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Z. K. H. Prins *Frederik* had, voor zijn vertrek uit Breda, uitgevaardigd de volgende

DAGORDER VOOR HET LEGER TE VELDE.

Aan het leger wordt bekend gemaakt, dat het Z. M. den Koning behaagd heeft, bij besluit van den 29 Julij 1831, no. 8, aan Z. K. H. den Prins *van Oranje* het opperbevel over de krijgsmagt op te dragen, met uitnoodiging, zich onverwijld aan het hoofd van het leger te stellen; zullende Z. K. H. Prins *Frederik*, Admiraal en Kolonel-Generaal, den Prins *van Oranje* in het waarnemen van zijn kommando behulpzaam wezen. Z. K. H. de Prins *van Oranje* alhier aangekomen zijnde, heeft het opperbevel over het leger te velde heden aanvaard.

FREDERIK.

Hoofdkwartier Breda, den 1 Augustus 1831.

TURNHOUT, *den* 5 *Augustus.* Heden morgen om 5 uren is het hoofdkwartier van den Prins van hier naar Gheel vertrokken, welke plaats gisteren, door de 2de divisie, onder bevel van den Hertog van *Saxen-Weimar* ingenomen is. Deze divisie vertrekt heden morgen van Gheel op Diest, waarheen de vijand is retirerende.

De eerste divisie, door den luitenant-generaal baron *van Geen* gekommandeerd, welke gisteren hier aangekomen en ingekwartierd is, is weder, dezen morgen vroegtijdig, naar Gheel op marsch gegaan.

De derde divisie, onder het opperbevel van den luitenant-generaal *Meijer*, van Postel komende, is dezen morgen, zonder vijand te ontmoeten, tot Moll voortgerukt.

Ons leger zal denkelijk op Hasselt aanrukken, ten einde het leger van de Maas, onder bevel van den generaal *Daine*, te attakeren.

Ingevolge bekomen rapporten aan het hoofdkwartier, vlugten de meeste lieden uit Antwerpen; dezen morgen hebben de Belgische troepen op de flotille gevuurd.

's GRAVENHAGE, *den* 6 *Augustus.* Z. M. heeft, in dato den 1 Augustus, een besluit genomen, hoofdzakelijk van den volgenden inhoud:

In aanmerking nemende de ongelijkmatige wijze, waarop de herinnering aan de overwinning van den 18 Junij in de laatste jaren is gevierd.

Willende in de plegtige viering van dien dag, voor het vervolg, de gewenschte eenparigheid daarstellen en aan het Ons deswege algemeen geuitte verlangen voldoen.

Overwegende, dat de gedenkwaardige overwinning van *Waterloo* in den jare 1815, op den *derden* Zondag der maand Junij behaald is.

Hebben goedgevonden en verstaan, te bepalen, dat de dankdag of godsdienstige viering der overwinning van *Waterloo*, voortaan, altijd op den *derden* Zondag der maand Junij van ieder jaar zal plaats hebben.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting van Vrijdag, den 5 Augustus.

De aanteekeningen van het verhandelde in de vorige zitting, van Donderdag den 23 Junij, worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter zegt, dat hij thans van geene andere ingekomen stukken zal gewag maken; maar aan de Kamer zal kennis geven van eenen bij hem, den 18 Julij, ontvangen brief van den Minister van buitenlandsche zaken.

De Griffier leest dezen brief voor. Bij denzelven worden overgelegd een aan gemelden Minister gerigte brief der Conferentie van den 27 Junij jl., ten geleide van 18 artikelen als vredes-preliminairen tusschen Holland en Belgie; — die 18 artikelen zelve, — en het antwoord, onder dagteekening van den 12 Julij jl., aan de Londensche Conferentie gezonden. Bij dezen brief wordt de Voorzitter der Kamer uitgenoodigd de genoemde stukken aan de leden derzelve bekend te maken,

De Voorzitter merkt aan, dat door het drukken der stukken hieraan is voldaan; en dat de Minister van Buitenlandsche zaken thans ter vergadering aanwezig is, om aan dezelve nadere mededeelingen te doen; waartoe hij Z. Exc. onmiddellijk het woord verleent.

De Minister van Buitenlandsche zaken zegt het volgende:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het voorregt van het woord tot U Edel Mogenden te voeren, en belangrijke mededeelingen van 's Konings wege te komen doen, valt mij wederom te beurt. Zeldzaam bevond zich het Vaderland in omstandigheden, gelijk aan die van dezen oogenblik; innerlijk geheel eendragtig en gereed tot het brengen van alle opofferingen tot handhaving der nationale eer, van buiten in openlijken strijd met een volk, nog voor een jaar als landgenoot met ons optredende, en de weldaden eener milde Regering met ons genietende, doch nu met de leuze der ondankbaarste vijandschap in den mond, onze eigen verdedigingsmiddelen tegen ons zelven keerende, en te midden van deze worsteling het geschokt Europa, van geen ander beginsel dan het behoud des algemeenen vredes uitgaande, en geene voorwaarde te moeijelijk houdende, om ons deze tot medewerking in dat beginsel voor te stellen.

In zulk eene botsing van oogmerken en belangen, kom ik uwe aandacht inroepen, om U Edel Mogenden den verderen gang van 's lands zaken te ontwikkelen, en haar met 's Konings bedoelingen bekend te maken, het wezenlijke standpunt, waarop wij ons bevinden, aan te wijzen, en U Edel Mogenden overtuigend te doen blijken, dat geene heroveringszucht, geen wensch tot het breken van Europa's vrede, maar alleen beveiliging van eigen volks-bestaan, na zoo lang beproefd geduld, het oorlogszwaard heeft doen uittrekken.

Sedert ik de laatste maal in deze vergadering verschenen ben, heb ik mij beijverd, haar kennis te doen dragen, van alles, wat door 's Konings zorgen in de hagchelijke omstandigheden van het vaderland bij de Conferentie te Londen was aangewend. Te dien einde werd aan U Edel Mogenden medegedeeld de aan mij gerigte brief der Conferentie van den 27 Junij jl., ter begeleiding strekkende van achttien artikelen als vredes-preliminairen tusschen Holland en Belgie; — van die achttien artikelen zelve, — en van het antwoord onder dagteekening van den 12 Julij jl. aan de Londensche Conferentie afgezonden.

De Koning, die bij de genaderde ontwikkeling der gebeurtenissen dubbel verlangt, zich aan de Volks-vertegenwoordiging aan te sluiten, en haar bij voortduring kennis te doen dragen van Hoogstdeszelfs aanhoudende pogingen, om met medewerking zijner bondgenooten, de onderhandelingen tot een gewenscht einde te brengen, heeft mij thans gemagtigd, aan U Edel Mogenden over te leggen eenen naderen brief der Conferentie, van den 25 Julij, het daarop door den tweeden Nederlandschen gevolmagtigden, op den 1 dezer maand, naar Londen overgebragte antwoord, en een schrijven, door mij bij die gelegenheid aan de Gezanten Zijner Majesteit te Berlijn, Londen, Parijs, Petersburg en Weenen afgezonden.

De Voorzitter heeft daarna het woord opgevat, en gezegd:

„ In een oogenblik, gelijk het tegenwoordige, en na eene mededeeling zoo gewigtig en belangrijk als die, welke het geëerbiedigd hoofd van den Staat aan deze vergadering gerigt heeft, zou ik meenen aan uwe gevoelens te kort te doen, Edel Mogende Heeren, wanneer ik niet zeker stelde, dat gij met mij verlangt van die gevoelens niet enkel door eene bloote pligtpleging van dankzegging aan den waardigen Staatsman, die dezelve overbragt, maar op eene meer plegtige wijze in verband met den aard van en met onzer aller gewaarwordingen bij de zamenkomst van dezen dag te doen blijken. Als opregt beminnaar van mijn Vaderland, trotsch op de eer van in eene vergadering, gelijk de uwe, bij het tegenwoordig tijdstip, voor te zitten; trotsch op de eer van tot eene natie te behooren, die zich, gedurende de woelingen van Europa, zoo luistervol onderscheidt in trouw, in opoffering en pligtsbetrachting; eene natie, die toont goed en bloed veil te hebben, om in den worstelstrijd, waarin zij zoo onverdiend gewikkeld is, liever, des noods, met eer te bezwijken, dan het hoofd te bukken onder vorderingen, waarvan schande en verderf het onvermijdelijk gevolg worden zouden; als zoodanig zou het welligt niet geheel ongepast kunnen geacht worden, dat ik te dezer gelegenheid gewaagde van den diepen indruk, dien de ontvangene mededeeling bij ieder regtgeaard Noord-Nederlander zal te weeg brengen; — doch ik gevoele het, Edel Mogende Heeren! dit van mijne zijde *naar waarde* uit te drukken, en vooral *naar die waarde*, welke U Edel Mogenden billijkerwijze daarmede zouden willen verbinden, zou, indien zulks overigens niet streed met onze aangenomene gebruiken, ook voorzeker mijne krachten ligtelijk te boven gaan. De waardigheid, waarmede ons Gouvernement gesproken heeft en handelt, om tot de eens aangenomene scheiding te geraken, waardigheid, tegen welke de diplomatische spitsvindigheden als in het niet wegzinken; — de eer en de onafhankelijkheid onzes Vaderlands, bij sommigen, buitenlands, zoo schandelijk miskend; — de daden en opofferingen van eenen Koning, die, met de hulp van den Allerhoogsten, op wien hij bij eene zoo regtvaardige zaak, steeds het oog gevestigd houdt, zich in onzer aller harten zoo wel als bij de late nakomelingschap den eernaam van *redder des Vaderlands* voorbereidt; — het gedrag onzer moedige benden, die, onder het geleide van eenen dapperen en geliefden Vorst, aan het woord *voorwaarts* zoo luisterrijk beantwoorden; dit alles, Edel Mogende Heeren wettigt, zoo ik vermeene, mijnen wensch en mijn voorstel tot eene meer gezette en meer plegtige behandeling. En het is op deze gronden, dat ik de eer heb U Edel Mogenden in overweging te geven, om eene commissie uit ons midden te benoemen, belast met het ontwerpen van een antwoord op de gedane mededeelingen, hetwelk, na bij deze vergadering te zijn aangenomen, aan de Eerste Kamer zou kunnen worden gezonden, met het voorstel om gemeenschappelijk van wege de Staten-Generaal aan Z. M. te worden aangeboden.

Op voorstel van den voorzitter is besloten, eene commissie te benoemen tot het opstellen van een adres, waarbij de eenstemmigheid der Staten-Generaal, als vertegenwoordigers van geheel het Nederlandsche volk, met Z. M. den Koning, wordt betuigd ten aanzien der middelen, om de eer de onafhankelijkheid en het belang van dat volk te handhaven, — en dit adres te dien einde naar de eerste kamer te zenden.

Als leden dier commissie zijn benoemd de heeren *Collot d'Escury*, *Op den Hooff*, *v. Asch v. Wijck*, *Hinlopen* en *Hofstede.* — Nog heden komt de commissie bijeen, op dat het adres zoo spoedig mogelijk aan de eerste kamer kan worden verzonden.

AMSTERDAM, *den* 7 *Augustus.* De Belgische dagbladen van den 5 dezer behelzen de volgende briefwisseling tusschen de generaals *Tabor* en *Chassé.*

2 *Augustus. Hoofdkwartier Antwerpen.* Mijnheer de generaal, ik heb de eer u de ontvangst te berigten van uwen brief van den 1 dezer, die mij in den nacht van den 1 op den 2 dezer ten half twee ure is geworden, waar bij gij mij den wapenstilstand opzegt in voege, om de vijandelijkheden binnen drie dagen, gelijk de overeenkomst medebrengt, te hervatten.

Wij zijn gereed en verwachten eenen oorlog naar de bestaande regels; indien, tegen mijne verwachting, de aanval van uwen kant zich uitstrekt over eene vreedzame stad, welke buiten het slagveld moet geplaatst worden, dan moet ik u verwittigen, dat ik gereed ben, om van alle represailles, welke ik in mijne magt heb, gebruik te maken, en waarvan de gevolgen op de aanranders zullen nederkomen.

De Brigade-generaal,
(*get.*) F. DE TABOR.

Citadel van Antwerpen, *den* 2 *Augustus.* Mijnheer de generaal! In den oogenblik, waarop de hervatting der algemeene vijandelijkheden het ophouden van de bijzondere overeenkomst, welke tusschen de stad en de Citadel van Antwerpen bestaat, ten gevolge heeft, meen ik te moeten antwoorden op de aanmerking, vervat in uwen brief van heden den 2 dezer, no. 16, l. x., de eer hebbende u te herinneren, dat de gezegde overeenkomst, aanvankelijk met de regering der stad Antwerpen en den heer *van Heneweghen* in den morgen van den 27 October gesloten, maar denzelfden dag in den namiddag door schandelijk verraad geschonden, om, overeenkomstig de beschikkingen van de burgerlijke en militaire opperhoofden van Antwerpen den 28 op nieuw ingeroepen te worden, ten doel had om de billijke middelen van beteugeling en een bombardement op te schorten, waartoe ik moest overgaan uithoofde van het verraad, waarmede mijne troepen te Antwerpen, niet door geregelde troepen, maar door een gedeelte van deszelfs bevolking, en zelfs door de burgerwacht aldaar, en op eene tegen alle krijgsregelen aandruischende wijze, bestookt werden. Door het ophouden dier overeenkomst de zaken teruggebragt wordende tot het punt, waarop dezelve bij de sluiting stonden, kan er geen twijfel zijn, dat ik regt heb, om den loop daarvan te hervatten; maar al ware dit zoo niet, zou zich geen regt kunnen verzetten tegen hetgene ik heb, om eene stad te bestrijden, welke door mij tegenstand biedende troepen bezet is, noch de middelen van ontweldiging kunnen beperken, welke ik tegen haar zou kunnen aanwenden, en het is onaannemelijk, dat de troepen, welke mij uitwendig zouden kunnen aantasten, zich te Antwerpen zouden kunnen herstellen, zonder dat het mij vrij zou staan, om hen daar te bereiken.

Gij meent, Mijnheer de generaal, dat de stad Antwerpen buiten het slagveld moet blijven; maar daartoe zou zij buiten uwe positie moeten wezen, u noch huisvesting, noch leeftogt, noch arsenalen, noch magazijnen moeten verschaffen. Indien het aandeel, dat de bevolking van Antwerpen aan de gevechten van October nam en de manier, waarop zij mijne troepen opofferde, deze stad ten opzigte der citadel niet in eene bijzondere positie geplaatst hadden, zou uw voorstel aannemelijk zijn ten aanzien van eenen vijand, die van buiten kwam, die het alleen op de citadel buiten de stad gemunt mogt hebben; maar in dit geval, bezet gij ze en trekt er uwe voornaamste hulpbronnen uit: bovendien zijn er batterijen van en bij de stad op mijne flottille en tegen de gemeenschap van de citadel met Holland over de Schelde gerigt; die batterijen zijn onder bescherming van de wapenschorsing opgerigt, schendend strijdig met de bijzondere overeenkomst, betreffende de citadel en derzelver flottille, en met de algemeene grondslagen van het opschorten der vijandelijkheden (gelijk ook gebeurd is met de werken van uit-

wendigen aanval der citadel); en terwijl deze batterijen, die tegen alle traktaten aan opgerigt en gewapend zijn, mijne flottille, de passage van de Schelde en mijne gemeenschap bedreigen, zou ik dan kunnen gehouden zijn om de stad te eerbiedigen? Het zij eenige aanvallen van dezen kant, het zij andere omstandigheden, die zulks ten behoeve van 's Konings dienst mogten vereischen, het aanwenden der middelen, welke ik tegen de stad Antwerpen in mijne magt hebben gevolge hebben, zal geenerlei bedreiging mij weerhouden er, overeenkomstig alle krijgswetten, en de bijzondere omstandigheden, daartoe in dit geval betrekkelijk, gebruik van te maken.

Ontvang, Mijnheer de generaal, de verzekering mijner hoogachting,

De generaal der infanterie, opperbevelhebber der citadel van Antwerpen,
(*geteekend*) Baron CHASSÉ.

Antwerpen, den 2 Augustus. Mijnheer de generaal, ik ben verwittigd en het zal U voorzeker niet onbekend zijn, dat de Hollandsche vloot voor Lillo, zich dezen morgen in beweging heeft gesteld. Indien gij de moeite wilt doen art. 3 van de overeenkomst te herlezen, zult gij daarin vinden: *het Hollandsche eskader, zoo als hetzelve zich op dit oogenblik (5 November) bevindt, zal geëerbiedigd worden.*

Deze zinsnede behoeft geene uitlegging en de eerbied welke zich gebiedt, strekt zich niet uit tot de zeemagt welke Holland na dat tijdstip strijdig met het *statu quo*, op onze kusten gezonden heeft.

Ik heb de eer u te verwittigen Mijnheer de generaal, dat, indien een enkel oorlogsvaartuig van gemelde vloot, de minste blijk van aanval geeft, ik dadelijk door de Noordelijke batterij op hetzelve zal laten vuren.

Ik ben te wel bekend met de edelaardige gevoelens die u bezielen, dan dat ik mij niet overtuigd zou houden, dat gij in deze waarschuwing enkel den wensch zult zien, om zonder eenige inbreuk van een van beide zijden tot het einde van den wapenstilstand te geraken. De brigade generaal, (*get.*) *F. de Tabor.*

Citadel van Antwerpen, den 2 Augustus 1831. Mijnheer de generaal, de beweging van het Hollandsche eskader, hetwelk op de Beneden-Schelde, tot dus verre niet begrepen in dat gedeelte van die rivier, waarop de overeenkomst van den 5 November, regelende de betrekkingen tusschen de citadel en de over Antwerpen gestationeerde flottille, kan worden toegepast, heeft ongetwijfeld plaats gehad ten gevolge van de algemeene beweging der land- en zeemagt van Z. M. den Koning der Nederlanden, welke de hervatting der vijandelijkheden vergezelt. De loop der overeenkomst stiptelijk in acht nemende, zoo als ik de eer heb gehad u door mijnen van gisteren avond (1 Augustus) te melden, kan ik u de verzekering geven, dat zij niets tegen de stad Antwerpen, de noordelijke en daarnevens liggende batterijen zal ondernemen, voor het uiteinde der overeenkomst, zoo als daarbij te dien opzigte is vastgesteld.

Ontvang, Mijnheer de generaal, de verzekering mijner achting.

De generaal der Infanterie, opperbevelhebber der citadel.
(*geteekend*) Baron CHASSÉ.

De Belgische dagbladen geven berigt, dat de Hollanders de dijken bij Liefkenshoek doorgestoken hebben. De geheele polder van St. Anne Kertenis, bevattende meer dan duizend bunders, is daardoor overstroomd.

Uit Gend wordt van den 2 Augustus gemeld, dat de Hollanders den Kapitalen Dam ingenomen, en Assenede, Bassevelde en Ertvelde bezet hebben. De Luiksche tirailleurs, die te Assenede waren, hebben veel geleden. 's Nachts ten half twaalf ure is te Gend een wagen vol gekwetsten aangekomen. Men voegt bij dit berigt, dat de Hollanders thans geheel Vlaanderen kunnen onder water zetten, en dat Gend ernstig bedreigd wordt. Er zijn uit Gend troepen ter versterking tot naar Bouchante gezonden.

Wijders leest men in de jongste Belgische dagbladen het volgende berigt uit Tongeren, den 2 Augustus 1831, over een *uitval van het garnizoen van Maastricht:*

„ Het garnizoen van Maastricht heeft heden een uitval gedaan, 1200 man infanterie, ieder met een half brood op den rug, twee eskadrons kurassiers met fourage voor een dag en vier veldstukken, zijn des morgens om 5 uren de Bossche poort uitgetrokken, langs het Kanaal op Reekheim. Des namiddags om twee uren heeft men deze troepen Maastricht weder zien binnen trekken. Men weet nog niet wat het doel van dezen uitval heeft kunnen zijn, noch wat daarvan de uitslag geweest. Men wil echter algemeen weten, dat deze troepen 3000 man te gemoet trokken, die alle dagen uit Holland moeten aankomen."

Te Gheel vonden de onzen sterken wederstand, er werd uit den toren en huizen hevig op ons geschoten, doch niet zoodra gaf de hertog *van Saxen-Weimar*, order om het kanon op dezelve te pointeren, of spoedig veranderde veel in een puinhoop; de vijand retireerde, en onze dapperen waren meester van het terrein.

Men denkt dat het hoofdkwartier zich heden te Herenthals zal bevinden.

Uit Eindhoven meldt men, onder dagteekening van den 3 dezer:

„ De 3de divisie van het leger, onder de bevelen van den generaal *Meijer*, heeft gisteren hare kantonnementen verlaten en is op Postel en omstreken gerukt, om van daar op Gheel te komen en hare vereeniging met de tweede divisie te bewerkstelligen.

„ De generaal *Cort Heiligers* heeft zijn hoofdkwartier van St. Oedenrode naar Eindhoven verplaatst; zijne troepen bezetten thans de positien, welke die der 3de divisie verlaten hebben.

„ Heden wordt hier een bataillon platte-lands Vriesche schutterij verwacht, van 's Hertogenbosch komende."

Aangevuurd door den spoedigen voortgang onzer wapenen, melden zich bereids de Amsterdamsche jonge lieden, als om strijd, in grooten getalle, tot de vrijwillige krijgsdienst aan.

Op het berigt der opeisching van Antwerpen, is Prins *Leopold* ijlings van Luik naar Brussel vertrokken.

Men heeft hier tijding dat Assenede, Isabelle Sluis, en Bovenhoute, Vlaamsche Bodem, de eerste en de laatste groote dorpen, door onze troepen genomen zijn en dat er eene sterke kolonne op marsch was om Maldeghem in te nemen.

Vrijdag avond is de luitenant *Middelberg* van onze vloot met depêches voor den Prins *van Oranje* in het hoofdkwartier gekomen, met berigt dat dien morgen onze troepen uit de citadel van Antwerpen eenen uitval hebben gedaan, met dat gelukkig gevolg, dat door de onzen zijn veroverd of vernageld 43 stukken geschut, als 16 kanonnen van 24 pond, 3 houwitsers en 24 mortieren, welke in de loopgraven door de Belgen waren geplaatst. Ook is eene groote hoeveelheid ammunitie en oorlogsgereedschap in onze handen gevallen.

Onze schepen zijn de Schelde tot bij Rupelmonde opgezeild, alwaar zij zich van 4 koopvaardij-vaartuigen hebben meester gemaakt. Onze zeelieden hebben onze vlag boven de oproervlag van *van der Noot* geplaatst, en de prijzen zoo voorbij Antwerpen gevoerd, op nieuw aan Belgie verkondigende, dat geene oproervaan op dezelfde lijn met de vlag der ware vrijheid wapperen mag.

Men heeft hier onderscheidene berigten van den kant van Vlaanderen, welke alle behelzen, dat Gend in vollen opstand voor den Prins *van Oranje* is.

DRAGTEN, *den 3 Augustus.* Heden vierde ons Departement der Maatschappij tot nut van 't algemeen, deszelfs vijf en twintigjarig bestaan. De leden, zich in het gewone lokaal vereenigd hebbende, trokken in plegtigen optogt naar het kerkgebouw der doopsgezinden. Alhier hield de heer *J. Plantinus* eene zeer doelmatige redevoering, welke afgewisseld en besloten werd door het gezang van een zestigtal kinderen, welk gezang aller verwachting, hoe hoog ook gespannen, verre overtrof. Deze gezangen, daartoe afzonderlijk vervaardigd door den heer *J. G. van Blom*, waren op muzijk gebragt door den heer *M. de Boer* van Oudega.

Na het eindigen der redevoering keerden de leden des Departements naar het gewone lokaal terug, hier gingen weldra aller harten open. Hier werd het feest een waarachtig broederfeest, zoo hartelijk, zoo ongedwongen, zoo algemeen, dat het gewisselijk door niemand immer zal worden vergeten. Te midden der algemeene vreugde trok eene zilveren gedenkpenning op het vijf en twintig jarig bestaan des Departements, aller aandacht, zij zweefde in het midden des vertreks, hangende aan den zolder. Dank allen, die, door hunne tegenwoordigheid, door gepaste toespraken, zoo wel als door dichtstukjes in de Nederduitsche en Vriesche taal, het hunne hebben toegebragt tot verhooging van het feest.

HOORNSTERZWAAG, *den 5 Augustus.* Op laatstleden Dingsdag wierden wij in den namiddag zeer verontrust door eene zware donderbui, die bijzonder over onze dorpen Hoornsterzwaag, Jubbega en Schurega zich ontlastede, met geweldigen bliksem, donderslagen, dikke hagelsteenen en stortregen, onder dewelke de bliksem onder anderen in een arbeiders huisje onder Hoornsterzwaag, tot den schoorsteen is ingekomen, den vader des huisgezins, die in den hoek van den haard zat, doodde, en daarna het glasvenster is uitgegaan, terwijl de vrouw en haar kind, die in een anderen hoek bij den haard waren, gelukkig onbeschadigd zijn gebleven; terzelfder tijd heeft de bliksem aldaar, nog een ander huis in brand gestoken, hetwelk echter spoedig is gebluscht. Ontzettend waren de donderslagen, het geklater der hagelsteenen en het stroomen des vallenden regens, onder dewelken wij eene geheele vernieling onzer zoo schoon te velde staande gewassen vreesden; dan het heeft de Voorzienigheid behaagd, ons boven verwachting nog te bewaren; onze vruchten zijn wel beschadigd, maar niet vernield geworden.

LEEUWARDEN, *den 8 Augustus.* Twee bekendmakingen van den minister van financien, van den 2 dezer, zien het licht.

Bij de *eerste* brengt Z. Exc., als daartoe door den Koning gemagtigd, ter kennis van de belanghebbenden:

1°. Dat door de welwillende medewerking der besturen en de algemeene deelneming der ingezetenen *van onderscheidene standen en uit alle gedeelten van den Staat*, de inschrijvingen in de vrijwillige negotiatie, vastgesteld bij het eerste gedeelte der wet van 28 Junij 1831 (*Staatsblad no. 20,*) zijn geklommen tot de som van *zeventien millioenen negen honderd acht en negentig duizend drie honderd gulden* (*f* 17,998,300);

2°. Dat deze inschrijvingen de gegronde hoop opleveren, dat derzelver bedrag, gevoegd bij de middelen, door de wet toegestaan, genoegzaam zullen zijn, om in de staatsuitgaven tot den laatsten December 1831, en in de voldoening van de renten der nationale schuld, verschijnende den 1 Januarij 1832, te voorzien, en dat mitsdien de verpligte geldleening, bedoeld bij het tweede gedeelte der wet van den 28 Junij 1831, *niet* zal worden ten uitvoer gelegd;

3°. Dat alzoo aan de inschrijvers in de gezegde vrijwillige leening, niet zullen afgegeven worden de bewijzen van deelneming, welke volgens het 7de artikel van opgemelde wet van den 28 Julij 1831, bij de betalingen in de verpligte geldleening zouden hebben moeten dienen;

4°. Dat, vermits de inschrijvingen in de vrijwillige leening niet te boven gaan de som van *drie en twintig millioenen guldens*, geene fournissementen met schatkistbiljetten in dezelve zullen kunnen plaats hebben.

Bij de tweede bekendmaking geeft de minister van financien, insgelijks ingevolge magtiging des Konings, en in overeenkomst met art. 19 der wet van den 22 November 1830 (*Staatsblad no. 81,*) ter kennis van de belanghebbenden, dat dagelijks (Zon- en feestdagen uitgezonderd,) te beginnen met Maandag den 3 October aanstaande, bij de Nederlandsche bank te Amsterdam, en ten Kantore van de agenten van den algemeenen Rijkskassier in de hoofdplaatsen der provincien, alsmede te Rotterdam zal worden gevaceerd tot de voldoening van de twaalf maanden rente, den eersten dier maand op de schatkistbiljetten verschenen (*f* 60 voor die van *f* 1000, *f* 30 voor die van *f* 500, *f* 6 voor die van 100, en *f* 3 voor die van *f* 50;) en zulks tegen kwitantien, *kosteloos* ten kantore van de Nederlandsche bank en van genoemde agenten verkrijgbaar; op welke in dorso, door de belanghebbenden, zullen moeten worden aangeteekend de nommers der ter rentebetaling aan te bieden schatkistbiljetten, welke laatste aan dezelve agenten vertoond, en door deze, na van een bewijs der gezegde rentebetaling te zijn voorzien, aan de belanghebbenden onverwijld zullen moeten worden terug gegeven.

Uittreksel uit eenen brief van een officier aan boord van de Proserpina *op de Schelde.*

Donderdag den 4 Augustus, des middags 12 ure. — Onverwacht, maar hoogst welkom, was ons Maandag nacht ten half een ure de order van den generaal *Chassé* aan den Schout-bij-Nacht *Lewe van Aduard, om de vijandelijkheden te beginnen en den vijand den meest mogelijken afbreuk te doen.* Dingsdag morgen met den dag was onze geheele kolonne reeds in beweging, elk om het snelst naar zijn' post gaande. — Even buiten het bereik van het gewoon geschut uit het fort *du Nord* (gelegen op den tegenover Schelde-oever tusschen Austruweel en Antwerpen) drie kanonneerbooten; voorts de bombardeerkorvetten *Medusa* en *Proserpina* met twee kanonneerbooten; dan korvet *Komeet* en brik *Echo* voor Pijp Tabak (linkeroever); vervolgens korvet *Dolphijn*; dan fregat *Euridice*, Schout-bij-Nacht *Lewe*, voor het fort *Sainte-Marie* (linkeroever); verder drie booten voor *de Perle* (linkeroever); nog verder twee booten voor de Kruisschans (regteroever); daarna volgen de sterkten Lillo en Liefkenshoek, die in onze handen zijn; dan het dorp de Doelen, waar de *Hippomenes* ligt; even daar beneden moet de *Amphitrité* zijn. Verder benedenwaarts is Staats-Vlaanderen, dat door de onzen bezet is.

Dingsdag middag begonnen wij onze mariniers en matrozen (50 man), alsmede de andere schepen de hunne, (te zamen 300 man), naar één punt van onze colonne te brengen, terwijl de stoom-paket *Curaçao* andere 300 man infanterie en 4 veldstukken van Lillo en Liefkenshoek innam. Gisteren morgen (Woensdag) ten 9 ure, was alles ten aanval gereed. De stoomboot nam de sloepen en vaartuigen der onzen op sleeptouw en onder het gebulder van het geschut der *Euridice* en *Dolphijn* landden onze 600 man, en vermeesterden oogenblikkelijk het fort *Marie*, waar terstond de schandvlag met de Oud-Hollandsche verwisseld werd. Daarna rukte een deel der troepen verder op, nam even stoutmoedig de stelling *Pijp-Tabak* in, en breidde zich tot dwars van de *Proserpina* en *Medusa* langs den Scheldedijk uit. Dit alles was het werk van twee uren. Ten half twaalf deden wij sein aan Papa *Chassé*: „ Het fort is door ons genomen en met vier stukken bezet. Men rukt op naar Pijp-Tabak," en een oogenblik daarna: „ Het is aan ons." — Heden avond ten 8 ure verstrijken de drie etmalen van waarschuwing, dat men de vijandelijkheden gaat hervatten.

Ons eerste werk is met den besten uitslag bekroond geworden, en wij twijfelen niet of het zal door meerder gunstige gevolgd worden. — Bij Pijp-Tabak zijn wij druk bezig den Scheldedijk door te steken, ten einde onze booten voor Antwerpen des noods van daar over een polder te doen varen, zonder dat wij met het fort *du Nord* te doen hebben. Ten dien einde zullen de onzen aldaar den dijk bij het Vlaamsche Hoofd insgelijks doorsteken.

Dezen morgen hebben wij eenige bommen geworpen in een bosch dwars van ons, vermits een aantal Belgische tirailleurs de onzen bestookten, en er reeds een heerlijk effect van gezien. — Wij hebben sedert Maandag avond weinig rust. Twee officieren van ons zijn bij het debarquement, en dus schieten wij beiden...... voor de dienst alleen over. — Maar met God, voor Vaderland en Oranje! ...... en alles valt ligt.

MENGELWERK.

REGTVAARDIGING.

In weerwil der vernedering den besten Koning en zijn Volk aangedaan, der marteling van het lijdzaam geduld, beiden door de onbegrijpelijke kracht der Diplomatie; — in weerwil der verguizingen door kwaadaardige Brabandsche, Fransche en Engelsche dagbladschrijvers, die ons ten schimp en hoon, ten spot en aanfluiting van heel de wereld stelden, wordt toch het Neêrlandsch Volk met zijnen Koning voor de Vierschaar van Europa geregtvaardigd. Belgische dwaasheid en Gallomanie hebben vrede en welvaart verschopt, oorlog en ellende verkozen, den volkshaat aangekweekt en gevoed, regt en billijkheid vertrapt en ten slotte getracht onze zedelijke en eerlijke zelfstandigheid, welke den regtschapen Nederlander te ontberen onmogelijk is, te ontrooven: — in weerwil van dit alles worden wij voor het oog van gansch Europa geregtvaardigd. — Onze eerlijke zaak wordt reeds bepleit. In Engeland, Frankrijk, Duitschland en Rusland hecht men ook paarlen aan onze Landskroon, geeft men ook den Koning wat des Konings is, en handhaaft men den roem des Volks. — Lord *Aberdeen* sprak in het Parlement eene krachtige taal ten betooge, dat, wanneer hij het oog vestigde op het godsdienstige, nijvere en vrije Volk der Nederlanden, hetwelk zich rondom deszelfs Vorst schaarde, de grootste opofferingen voor de zaak van deszelfs Koning deed, en daden bedreef, welke bijna zonder voorbeeld waren in Hollands geschiedenis, die reeds zoo rijk was aan daden van waren heldenmoed, — dat dan dit Volk wel de bewondering en belangstelling van het Parlement verdiende, en aanspraak kon maken op ondersteuning van het Britsche Ministerie. — Hoort dan nu ook hoe *Londonderrij* openlijk bevestigde, hetgeen wij en anderen sints langen tijd schreven en beweerden. In de ziel overtuigd, dat het edel karakter, door onze Natie ontwikkeld, bij het magtig Britsch Gouvernement eerbied, steun en handhaving, geen bedrog, ontrouw en ondank verdiende, roemt hij onze regtschapenheid: diep verontwaardigd over het staatkundig misdrijf des Ministers, zegt hij in ronde woorden: „ onze tegenwoordige buitenlandsche betrekkingen, moeten ons in het oog van gansch „ Europa vernederen, en in onze handelwijze omtrent *Holland* en deszelfs *Koning* „ straalt EERLOOSHEID, TROUWLOOSHEID en ONDANKBAARHEID door." — En wat antwoordde *Grey* den regtvaardigen Lord? Hij zweeg op dit alles!

In Parijs houdt men lofspraken op het Protest des Konings, den gemanifesteerden wil zijner Natie. Een der Schrijvers spreekt er dus over: de kracht der redenen, de orde der denkbeelden, duidelijkheid der voordragt, maar vooral het standvastig karakter, daarin kennelijk, vernietigen alle diplomatische kunstenarijen der Conferentie. — Het is een antwoord aan Lainé op zijn betoog: *Les rois s'en vont*, — maar de Koning van Holland gaat niet. — De termen van het Manifest zijn juist en begrijpelijk; wie verklaring noodig heeft werpe een blik op het leger, gereed ten aanval, met de Prinsen aan het hoofd. — Sebastiani had beter gedaan ons over Belgien dan over Portugal te onderhouden. — Moeten de magten van Europa hunne onmagt openbaren om den vrede te behouden: men zal den oorlog toch den Koning van Holland niet wijten?" — Ook de Duitsche berigten volgen de uitspraak der regtvaardigheid. Men roemt onze volharding en welberadenheid, noemt onze zaak billijk en wettig, ter verdediging van welke men met een gerust geweten goed en bloed waagt kan.

Dit oordeel van vreemden, zelfs benijdende naburen, moge onder andere bemoedigende gedachten, ook opbeuring schenken aan elk, wien het denkbeeld des oorlogs verschrikking baart; want wij voeren niet eenen roekeloozen maar eerlijken strijd voor eigen erf en wezenlijke vrijheid. Op zulk eenen strijd is boven de goedkeuring van elk weldenkenden ook 's Hemels zegen en bescherming te wachten.

I.

HET LEENREGT OF DE MUTSEN DER VRIEZEN.

Na eene beschrijving van Leeuwarden, voorkomende in een werk ten jare 1791 te Amsterdam bij Johannes Allart uitgegeven onder den titel: *Het Vaderland: met geheel nieuw geteekende en gekleurde Kaarten van iedere provintie, de Generaliteitslanden en de geheele Republick, en zeer gewigtige Vaderlandsche afbeeldingen*, en die aldus eindigt: „ Leeuwarden bevat doorgaans ruim 14000 inwoners, die zich met

allerlei soort van nering en koophandel bezig houden of Ambten bekleeden," lezen wij op diezelfde 622ste bladzijde het volgende: „wij rijden, langs den breeden weg, naar het aangenaam gelegen dorp *Steens* en komen uit Ooster- in Westergo, en wel op het Bild, door *Vrouwenbuurt* in *St. Annabuurt*, het middelste en fraaiste der drie Bilddorpen, wiens kerk achtkantig is en een koepeltoren heeft; bij welke het Grietmanshuis, met uitspringende vleugels, gezien wordt. Het *Bild*, aangedijkt en geregeld aangelegd land, met regte wegen, is de jongste der Grietenijen, en verkreeg in 't jaar 1579 stem in Staat. De bewoners zijn grootendeels Hollanders van oorsprong. Er is een stuk *leen*, door den Hertog van Saxen geschonken; *iets bijzonders in Vriesland. Keizer Karel wilde daar het leenregt invoeren, en vergeleek dat bij 't verzetten der Mutsen van der Vriezen hoofd op het zijne en van zijn hoofd weder op het hunne, opdat die niet zouden afvallen.* MAAR DE VRIEZEN ZEIDEN, DAT HUNNE MUTSEN ZOO GOED STONDEN, ALS DE KEIZER DIE ZOUDE KUNNEN ZETTEN." Waar wilde de Keizer dat *leenregt* invoeren in geheel Vriesland, in het geheele Leeuwarder distrikt of alleen op het Bild? Welke Keizer wilde dat doen, Keizer Karel *de Groote* of Karel V, Graaf der Nederlanden, Koning van Spanje enz.? Wie gaven het antwoord, *dat hunne mutsen onverbeterlijk goed stonden*, de gevolmagtigden des Vrieschen volks, de Leeuwarders of die van het Bild? In de oplossing dezer vragen niet tot voldoende zekerheid voor mij kunnende komen, neem ik de toevlugt tot de Redactie van de Courant, welke te Leeuwarden, hoofdplaats van de Provintie Vriesland, wordt uitgegeven, niet alleen om dat deze vragen betrekking hebben tot de Vriesche geschiedenis; of dat de Leeuwarder Courant vermoedelijk in Vriesland het meeste gelezen wordt; of dat men in die provintie in dingen, dat gewest betreffende, het best te huis zou wezen; maar omdat de Redactie van de Leeuwarder Courant in twee onlangs uitgegevene Nommers getoond heeft, haar Mengelwerk voor diergelijke vragen wel te willen openstellen en tevens bij die gelegenheid blijken heeft gegeven, dat zij voor die taak uitnemend wel berekend is. Het zal mij dus aangenaam wezen, indien de Redactie dit in hunne volgende nasporing plaatsen en daarop hare teregtwijzing geven wil.

Naauwelijks had Karel V het bewind uit de handen van zijnen voogd Maximiliaan, over de Nederlanden ten jare 1515 overgenomen, of de Hertog van Saxen stond hem, met overwinst van vijftig duizend guldens, zijn regt over Vriesland af. Bij deze gelegenheid werd het volgende bevolen in den naam van Karel V, die toen nog *Prins Karel* genoemd werd: „dat geene steden of dorpen voortaan Renten verkoopen of Accijnsen opstellen zouden, zonder daartoe, vooraf, bijzonder verlof verkregen te hebben; dat de Edelen alleen vrij zouden wezen van landen, die zij ter leen hielden, en van welken zij, uit dien hoofde, dienstschuldig waren; doch niet van landen, welke zij niet ter leen hielden; dat eindelijk geene leenmannen of bijzondere Heeren, binnen hunne Heerlijkheden, alwaar de Gravelijke beden ontvangen werden, zonder bijzonder verlof, Beden zouden mogen heffen (1)." In dit stuk wordt zoo weinig van het invoeren van het leenregt gesproken, dat hetzelve slechts het voorgaande, lang vastgestelde regt bevestigt, en de hier doorstralende bezorgdheid, om de inwoners niet door *Beden* te drukken, ons aan eenen staat van zaken doet denken, die veel verder gevorderd was dan de tijd, toen men het leenregt nog onder de Volken kon invoeren. Deze laatste was de tijd van Karel den Grooten. Ten zijnen tijde bestond de natie uit vierderlei menschen. Men vond Edelen (eigenerfden) en *Vrijen* (welgeboren mannen). Deze waren niet alleen vrij van schot en lot, maar hadden ook, bij de uitsluiting van de beide andere klassen (de Landzaten en Slaven) den toegang tot het *Maart-* of *Mei-Veld*, dat is de Volksvergadering, onder het voorzitterschap van de Koningen, waar de bestaande wetten herzien en des noods nieuwe gemaakt werden. De twee andere klassen waren de Landzaten (villani, villains) die wel lijfeigenen waren, doch een brok lands in pacht bekwamen, hetgeen zij niet mogten verlaten, bijna op dezelfde wijze als de tegenwoordige Russische boeren. Zij bewoonden gewoonlijk de dorpen rondom de burgten der Edelen, en waren een' stap nader aan de vrijheid, dan zij, die tot de vierde klasse behoorden, en *Slaven* waren in den eigenlijken zin dezes woords. Onder dezen behoefde Karel geen leenregt in te voeren, omdat zij onder de ingezetenen niet gerekend werden, dewijl de Heeren het regt van leven en dood over dezelve bezaten.

Karel kon ook onder de Landzaten in Vriesland geen leenregt invoeren, want deze en de slaven bestonden meestal uit *overwonnen Romeinen*. Maar deze Romeinen werden in Vriesland niet aangetroffen. Daarenboven waren de Vriezen tot *Vrije Lieden* verklaard. Vriesland moest toen derhalve grootendeels uit Edelen en Vrijen bestaan. Onder de opvolgers van Karel den Grooten en door de invallen der Barbaren nam wel de ellende zoo zeer toe, dat vele Vrijen zich tot onderworpene landzaten moesten vernederen, en de landerijen, die *allodiaal* waren of in volkomen eigendom aan de Edelen en Vrijen toebehoorden, allengs *feodaal* of leenroerig werden (2). Doch dit had ten tijde van Karel den Grooten geene plaats. Karel de Groote deed integendeel alles, wat in zijn vermogen was, om het getal der *Vrije Lieden* te vermeerderen, en *steden* op te vullen met kunstenaars, handwerks- en kooplieden. Evenwel moet op dezen lof, ten aanzien van de Vriezen, wat afgedongen worden. Want schoon Karel de Groote de overwonnen Vriezen *voor Vrije Lieden* verklaard had, welke als één volk met de Franken aangemerkt en door éénen Vorst bestuurd zouden worden (3) en de Vriezen ook van dit tijdstip hunne vrijheid dagteekenen: zoo onthield hij echter velen hun *vaderlijk erfgoed* (hetgeen hun door Karels zoon en opvolger Lodewijk den *Vromen* of *Goêlijken* werd terug gegeven). Onder deze laatsten nu schijnt hij het leenregt te hebben willen invoeren. Waartoe zoude hij anders zoo tegenstrijdig met zich zelven gehandeld hebben? Hoe kunnen ook de Vriezen van zijnen tijd het tijdstip eener vrijheid rekenen, *die* (let wel) *nimmer onder eenigen leenheer gebukt zou hebben?* Daarenboven het leenregt was toen in zwang en de Vriezen waren door Karel den Groten overwonnen. Geschikter gelegenheid was er voor hem niet, om het leenregt onder de Vriezen in te voeren. Ook heeft Karel de Groote den Vriezen onderscheidene wetten gegeven. Bij gelegenheid van het Verdrag, waardoor de Vriezen zich aan Karel den Grooten en tevens aan de belijdenis des Christelijken geloofs onderwierpen, werden hun bij den eernaam van *Vrije Lieden* (daarom in hunne oude landregten en kronijken *Frije Freesen* geheeten (4)) eenige nieuwe wetten gegeven of de oude verplooid en verbeterd (5). Er zijn ook nog wetten, in de Latijnsche taal voorhanden, waarin dikwijls van den *Koning* gewag wordt gemaakt (6), die men nu insgelijks oordeelt van Karel den Grooten afkomstig te zijn. Daar in deze wetten zoo wel op den Heidenschen als Christelijke godsdienst gelet is (7), zoo waag ik ten slotte eene gissing, dat namelijk Karel de Groote het leenregt wilde invoeren onder die Vriezen, welke zich het meest afkeerig van het Christendom betoonden. Deze zal hij dan niet, door het dwingen tot het Christengeloof, tot het uiterste hebben willen drijven en tevens door het leenregt zoo veel mogelijk hebben willen beteugelen. Eindelijk kunnen de Leeuwarders, als *Stedelingen* beschouwd, voornoemde woorden Karel den Grooten niet toegevoegd hebben, omdat hij in 814 overleden is, en Leeuwardens eerste oorsprong schijnt gesteld te moeten worden, omtrent het jaar 1190.

ANTWOORD.

Met den geachten steller van bovenstaand stuk, meenen wij, dat Keizer KAREL *de Groote* de *Friezen* door het leenregt heeft trachten te beteugelen; maar niet alleen diegenen die zich van het Christendom afkeerig betoonden, maar hen allen in het algemeen. Wat den *Saksen* wedervoer, wedervoer ook den *Friezen*, bij de Geschiedschrijvers dier tijden onder den naam van *Saksen* begrepen. Nadat KAREL die eindelijk ten onder had gebragt, beschouwde hij hen als lijf en goed verbeurd hebbende. Beiden schonk hij hun terug, maar hunne goederen als *beneficia*, zoo als men die in het Leenregt noemt; om ze levenslang, maar zonder dat ze op hunne kinderen overgingen, (die hij aldus van hun vaderlijk erfgoed beroofde,) te bezitten. Daarvoor moesten zij hem gehoorzaam zijn, en in den oorlog volgen. Dit wedervoer, herhalen wij, *allen*, die namelijk vaste goederen bezaten, zoowel Edelen als Vrije Mannen, waartegen hij aan de eerstgenoemden eenige weinig beteekenende voorregten schonk, en ze met zijnen Adel gelijkstelde. Om hen tot het Christendom te dwingen, bezigde hij andere, niet min geweldige middelen (1).

Doch de Keizer, die de vergelijking van de mutsen bezigde, sprak onzes erachtens, van het eigenwillig verkeeren van *allodia* (vrije goederen) in eigenlijk gezegde leengoederen (*feuda*), 't geen eerst na KARELS dood onder zijne opvolgers in zwang schijnt gekomen te zijn (2); en zoo dus iemand de aangehaalde woorden uit het werk, HET VADERLAND (eene onhandige *compilatie* en boekverkoopers-*speculatie* van wijlen JAN ALLART,) gebezigd heeft, — wij hebben vruchteloos naar dezelve in andere werken gezocht, — dan moet het KAREL V, geweest zijn.

Op het *Bildt* bestond omstreeks dien tijd een *leen*, dat van Nije- (of *Nie-*) *fenne*, door de Hertogen GEORGE en HENDRIK *van Sakse* gegeven aan DOEKE HETTES of HEMMEMA, in of omstreeks 1502 (3). Ook vindt men in het *Friesch Charterboek* eenen brief, waarbij diezelfde Hertogen aan hunnen Ambtman te *Leeuwarden*, HANS VAN GRUMBACH, al de goederen van den weêrspannigen WILLICKE REIJNIR (RINIA?) ter leen schenken, in 1503, welke leenbrief in 1509 is vernieuwd geworden (4); en zeer mogelijk, ja hoogst waarschijnlijk is het, dat er, uit gelijke oorzaak, nog meerder andere goederen van *Friezen* aan gunstelingen dier Hertogen zijn gegeven geworden. Leenregt en leengoederen waren dus in *Friesland* bekend, en KAREL kon daarvan, als van bestaande zaken, spreken in het door den steller van bovenstaand stuk aangehaald bevel.

Maar de *beneficia* van KAREL *den Grooten* waren door LODEWIJK *den Vromen* weder in *allodia* verkeerd, of ten minste zij waren eerst erfelijke *beneficia*, en, toen de *Friezen* den Keizer vergaten, en hij hen vergat, zuivere *allodia* geworden, of men hield ze er ten minste voor. Men vergat eerst willens, en naderhand had men ter goeder trouw vergeten, dat ze eenmaal eene soort van leengoederen geweest waren; en daarom zeiden, toen Hertog GEORGE, in 1504, het Leenregt in het algemeen in *Friesland* invoeren wilde, en de Edelen wilde overhalen, vrijwillig hunne *allodia* in *feuda* te verkeeren, die Edelen, en vooral EDO JONGAMA, te regt: dat ze *ven nin lien wisten to sidsen* (5); zoo dat dan ook GEORGE niet alleen in zijne poging werd te leur gesteld, maar ook, bij zekere *conventie* of *accoord*, in 1504, plegtig van zijnen gedanen eisch afstond (6); terwijl (later, in 1675) de Staten van *Holland* de juistheid van deze verklaring der Friesche Edelen erkenden (7).

Wij laten nu echter daar, of niet de doorkundige en steeds met de meeste achting te noemen Aanteekenaars op de O. Friesche Wetten (8) te regt beweren, dat evenwel leengoederen bij de *Friezen* vóór gemelden tijd niet geheel onbekend waren, schoon wij in zekeren zin dit gevoelen alreeds beaamd hebben, en willen nu ook niet onderzoeken, wat oorzaak is dat men in de *Leges Frisionum* verordeningen tot de Heidensche Godsdienst betrekkelijk aantreft.

Mogelijk is het (herhalen wij ten slotte,) dat KAREL V op zijne beurt eenmaal ook het Leenregt in *Friesland* heeft willen invoeren, en bij die gelegenheid de mutsen-vergelijking heeft gebezigd, waarop hem dan *de Edelen* zullen geantwoord hebben. Eindelijk noodigen wij den inzender van het hiervoor geplaatste stuk uit, ons meer van dien aard in te zenden, onder betuiging van onzen dank voor het geleverde, en van onze ongeveinsde hoogachting.

DE REDACTIE.

AAN DE

FRIESCHE BOERINNEN.

De roem der Friesche boter, is sedert jaren zoodanig op de vreemde markten gevestigd, dat dezelve den voorrang heeft behouden boven die der meeste gewesten.

Dezen roem te bewaren, is voor Frieslands welvaart van het hoogste belang; dewijl vooral in latere tijden vreemden hun belang hebben begrepen, om hun produkt van boter tot die volkomenheid te brengen als de Friesche; en ook hierin zijn van tijd tot door hen groote vorderingen gemaakt. Men is nimmer gevaarlijker in het behouden der waarde van zijn produkt, dan wanneer de roem daarvan eenmaal is gevestigd; het vertrouwen daarop, is dikwijls zóó groot, dat men de vlijt, welke men besteed heeft tot volmaking van dat produkt, begint te verzuimen, en de ondervinding heeft geleerd dat dit de oorzaak grootendeels is van het verlies van zoodanig fabrikaat.

Het is daarom U Friesche Boerinnen! aanbevolen, den gevestigden roem der Friesche boter te bewaren, en naar mate vreemden U zoeken na te volgen, uw best te doen om hen te blijven voorbijstreven. Het is uw belang, de roem van Friesland is daaraan verbonden, dat elke boerin bij het maken der boter zich dit voorstelle, en haar uiterste best doe dezelve zoo deugdzaam te maken als in haar vermogen is.

Zorgt vooral voor de hoogstmogelijke zindelijkheid in het afwasschen uwer melkvaten, aden en boterkarn, en voor het zuiver houden uws molkenkelders: dit geeft eene frischheid, die aan de boter zeer voordeelig is. Ook moet gij trachten den molkenkelder zoo koel mogelijk te houden, en tot dat einde op den noordenwind letten; het spreekt van zelven, zoo gij koeijen hebt welker melk niet goed is, dezelve afzonderlijk gehouden en niet onder de goede melk vermengd wordt.

Wanneer de boter gekarnd wordt, moet op de meerdere of mindere warmte in evenredigheid van het luchtgestel, naauwkeurig gelet worden; ook dient men op te merken dat, hoe geregelder een paard voor de karn loopt, hoe beter het is voor het botermaken. De boter moet onder het bereiden zoo veel mogelijk met zuiver en frisch water gewasschen worden, zoo lang tot dat hetzelve er geheel zuiver afkomt, hetwelk alsdan een bewijs zal opleveren dat alle wei uit dezelve is gewerkt. Dit laatste is vooral sedert eenigen tijd verzuimd, en waarop niet genoeg gelet wordt, daar men bij de meeste boter wanneer dezelve gesmolten is, op den bodem veel wei of melkachtige deelen vindt. Geurige, zoete, fijne, vaste soort, is de roem van Frieslands boter.

Belangstelling in de welvaart der Friesche boeren, heeft mij genoopt een woord ter opwekking aan Ulieden te geven.

Een Voorstander van den Frieschen Boerenstand.

HET GEVOELEN VAN P. THABORITA, OMTRENT DE KERKHERVORMING DOOR M. LUTHER, OP 'T JAAR 1524.

Door de geschriften van Martinus Luther is het geheele Christenrijk in roer. Want hij schrijft veel tegen den Paus met deszelfs Kardinalen, tegen Bisschoppen en bestuurders der H. Kerk; in het bijzonder tegen den aflaat, die om geld wordt gegeven, als mede tegen menschelijke inzettingen, tegen de orde der Bedelmonniken, — schoon hij zelf van de orde van St. Augustinus is, tegen de Nonnenkloosters, en bijzonder tegen de rijke lieden, die hunne kinderen jong in het Klooster brengen, half tegen hunnen zin, om hunne andere kinderen rijk te kunnen maken. Want zijn deze tot volwassen jaren gekomen, dan is het hun leed, dat zij zoo vroeg in het Klooster zijn gebragt. Van zulken schrijft hij, datze wel weder uit het Klooster mogen gaan, en, zijn het vrouwen, eenen man, zijn het mannen, eene vrouw nemen. Wegens dit punt is er veel morrend ongenoegen in de Kloosters, zoo zelfs dat sommigen dezelve verlaten, het welk echter hier in ons Friesland niet veel het geval is. Niet te min zijn twee Priesters van Anjum uit het Reguliers Klooster weggeloopen, naar Luther toe, waarvan de een heet Heere, en de andere Johannes van Dockum, beide Friezen.

In Holland liep een Begijne pater met eene Begijn of Nonne weg, en kort daarop nog een ander Priester met eene Begijn of Non: beide Regulieren van de Klinkerts orde. Ook liepen er vele Begijnen uit de Kloosters weg, inzonderheid te Amsterdam, alwaar dit met wel 5 of 6 plaats had. Want in Amsterdam heerschte de leer van Luther zeer sterk, zoo dat men daar vaak onder elkanderen zeer oneens was. Want toen ik onlangs daar was, hoorde ik zelf zeggen van een rijken man, die Peter Hermans heette, en daar woonde, schoon hij herkomstig was uit Friesland en wel van Bolsward, — dat hij groote vrees had, dat men om Luthers wil elkanderen bij den kop zou vatten. Men sprak ook veel ten nadeele der Mindere broeders, aan wie sommigen niets wilden geven. Werd er iets zonderlings gepredikt, terstond wilde men weten, waar dat geschreven stond. Want Luther leerde, dat men het H. Euangelie zou prediken met de Brieven van Paulus, en voorts de keur der H. Schrift, met eene korte verklaringe.

Zoo groot is de twist in Amsterdam, maar niet zoo erg in Friesland. Echter zijn

---

(1) Zie Groot-Plakaatboek II Deel, kol. 2047, 2051.

(2) Kluit, Hist. Crit. Com. Holl. Tom. 1 p. II, p. 26 — 30.

(3) Eginhart in Vita Caroli M. C. VII, p. 84. — Poeta Saxo, Lib. IV ad annum 803, p. 167.

(4) Zie dezelve bij Schotanus, Beschrijv. van Friesl. bl. 36 en elders.

(5) Ubb. Emmius, Rer. Frisic. Dec. I Libr. V p. 180.

(6) Zie Schotanus voornoemd bl. 36 enz.

(7) In die wetten wordt deels het verrigten van dienstwerk, op den dag des Heeren Jezus Christus, verboden, deels de volgende weg ten aanzien van de aanklevers van den Heidenschen Godsdienst, aangetroffen: Die in eenen tempel gebroken is, en iets van het heilige geroofd heeft, wordt aan den zeekant gebragt, alwaar hem in het zand, hetwelk de vloed gewonelijk bedekt, de ooren gespleten worden. Voorts wordt hij ontmand en den Goden (*Diis*), welker tempels hij geschonden heeft, opgeofferd. Zie Leg. Frision. Additam. Vulemar. Tit XII, Lege I.

(1) Men vergelijke LUDE, *Geschichte des teutschen Volkes, V Band, 2 Capit.* & 16 ff.

(2) ROBERTSON, *The history of the reign of Charles V, vol* 1, *Not. VIII.* Ook schijnt de steller dit zoo te beschouwen.

(3) F. SJOERDS, *Beschr. v. Friesl.*, *I*, 477 *en* 478.

(4) SCHWARTZENBERG, *Fr. Charterb. II*, 229 *en* 267.

(5) WINSEMIUS *Chronijck van Vrieslandt*, *f.* 386*a*.

(6) *Charterb.*, *II*, 235.

(7) F. SJOERDS, *t. a. p.*

(8) *Bl.* 24, § 6.

er niet wel sommige Priesters of Geleerde lieden, beide Geestelijken en Wereldlijken, die Luthers gevoelen zeer zijn toegedaan. Want hij bewijst zijne voordragt zoo duidelijk met de woorden van het H. Euangelie en van Paulus Brieven, en verdere hoofdzakelijke geschriften, dat vele Geleerde lieden hem bijval geven. Want geheel Oostfriesland en andere landen zijn met zijne leere vervuld, zoo dat de Paus met de Kardinalen en verdere bestuurders der H. Kerk er genoeg aan te doen hebben, en er ook zeer om begaan zijn. Waarom de Paus met sommige Bisschoppen een heimelijk Consilie heeft gehouden, in dit jaar 1524, waar van het gevolg was de uitgifte van grooten aflaat, geheel om Godswil. Zonder geld konden alle menschen vergiffenis hunner zonden verdienen. Men moest slechts ter biechte gaan; en mogt eenen Biechtvader kiezen, waar men het goed vond, beide geestelijk en wereldlijk. Men moest drie dagen vasten, en telken dage vijf pater-nosters en vijf ave-maria's lezen, en bidden voor de rust en vrede, en om alles goeds. Ook moest men gaan tot het H. Sacrament. — In het vorengemelde Consilie zijn sommige stukken, rakende de ordinantie der H. Kerk veranderd. 1°. is vastgesteld, dat alle Priesters de magt zullen hebben om voor allerlei zonden absolutie te geven, uitgezond drie, waaromtrent men den Bisschop van het gesicht zal verzoeken. Waaruit blijkt dat men van den Paus geene absolutie behoeft te halen. 2°. Vele van de ligte H. dagen zijn afgeschaft. 3°. Geene Klooster Priesters zullen de dienst mogen doen in de Kerken. 4°. Hebben zij den bestoten tijd verkocht. 5°. Zal het vasten door geen gebod bepaald zijn. En nog meer andere zaken, die nog niet in het licht zijn gekomen.

EN OP HET JAAR 1525.

In dit jaar was er in Duitschland een groote oploop; in Saxen, allermeest in Zwaben en daaromtrent. Maar de menigte in Saxen, waar van men zeide, dat hunne zaken niet goed waren, wordt met den eersten weder tot rust en stilte gebragt. Maar van de opstandelingen in Zwaben worden opmerkenswaardige dingen gezegd: dat zij sterk en magtig waren in krijgsvolk, wel voorzien van geschut en verdere krijgstoerustingen. Daaronder waren ook geleerde mannen, die hun dagelijks het H. Euangelie verkondigden. Zij gaven sommige artikelen uit, waarvan de eerste was, dat de gemeente eenen Pastoor mogt verkiezen, zonder tegenkanting van eenige Heeren. Dat de Pastoor zijne inkomsten zelf niet mogt ontvangen, maar dat men daartoe twee of drie geschikte mannen zou benoemen, om dezelve te ontvangen, en den Pastoor er zoo veel van te geven, dat hij zijn staat fatsoenlijk daarmede kon ophouden, en het overig gedeelte te doen verstrekken tot onderhoud der armen. Ware het, dat de Pastoor zich kwalijk gedroeg, men mogt hem weder afzetten, en eenen ander in zijne plaats kiezen. Verder wilde men afgeschaft hebben alle tollen, cijnsen en schattingen, die niet van oudsher naar reden en billijkheid waren ingesteld: — paal en perk stellen aan alle oorlogen, die de Heeren (de Edelen) om geringe zaken tegen elkander opvatteden, meestal om op eene onbarmhartige wijze de landen te schatten en te blatten (op schatting te stellen en bloot en arm te maken) — om louter geweld te plegen, — kerken en kramen (kraamhuizen, waarin eene kraamvrouw is) te schenden, — geene Godshuizen te ontzien, kerken en kloosters en gemeene huizen te verbranden, en de menschen naar ligchaam en ziel te verderven. Dit groote kwaad, dat de Edelen om hunne duivelsche krijglust en hoovaardij pleegden, wilden de Zwaben doen eindigen Hadden die Heeren eenig verschil onder malkanderen, dat behoorden zij te verblijven aan andere Heeren en Geleerde mannen, die den twist tusschen hen konden bijleggen, en hen tot onderlinge goede verstandhouding en vriendschap vereenigen, ten einde er zulk een groot kwaad niet uit mogt geboren worden. De Zwaben wilden, dat de Heeren te vrede zouden wezen met dat geen, hetwelk hun toebehoorde. Want zij wilden aan geene Heeren onderdanig wezen, dan alleen aan den Paus en den Keizer. Ook zeiden sommigen, dat zij de kloosters vernietigden, en derzelver goederen voor Gasthuizen, om er de armen in te voeden, verordenden. Den ouden Broederen gaven zij zoo veel, als voor hunne nooddruft voldoende was. De jongere moesten het klooster verlaten, om elders den kost te winnen. Sommigen zeiden evenwel, dat zij de kloosters niet verdierven, maar dat zij den rijken kloosteren derzelver goederen ontnamen, en dezelve voor Gasthuizen beschikten, — maar dat zij den kloosterlingen zoo veel overlieten, dat zij in staat waren daarmede hunne kloosters in stand te houden, zoo ver als schamele monniken toebehoort. Zij wilden ook, dat de rijken van hunne goederen gaven tot onderhoud der armen. — Die meest had, dat hij ook meest gave. — Want zij wilden niet, dat iemand armoede zou lijden of om brood bidden. Dat alle goederen gemeen zouden wezen, in zulk een opzigt, dat men uit broederlijke liefde alle menschen zou helpen, inzonderheid armen, ouden en kranken, die hunnen kost niet konden winnen, verplegen en van het noodige verzorgen. Maar dat men zou hebben toe te zien op die genen, die hunnen kost konden winnen, en te zorgen, dat zij zulks deden, om bij gebreke van dien, hen te corrigeren. Deze en dergelijke zaken meer namen zij voor; en het waren *goede punten*. Mogt het slechts voortgang hebben! — Maar niet lang daarna worden de Zwaben verslagen, verstrooid en vernederd door de Heeren.

V A R I A.

Een Beminnaar der Vaderlandsche Geschiedenis en Hoogachter van het edel Geslacht der Harens wenschte te weten:

1°. Welke de *drie* Geuzen zijn van welke Jonkh. Onno Zwier van Haren (*Geuzen, Uitg.* 1785, *bl.* 288, *Cphelder.* 8 *zang*) zich beroemde af te stammen. De een is zeker Daam van Haren, bij *Wagenaar* slechts *Hopman* Daam genoemd, doch in 't licht gesteld in de Bijvoegselen van den Hr. van Wijn.

2°. Waar 't *Schilderij van den Staat der Landen in 't jaar* 1572, (*Geuzen*, ald. bl. 287, 288 en in de Voorr.) thans berust? Een brief van O. Z. van Haren aan Prof. J. W. te Water meldt uitdrukkelijk, dat het bij den brand van 't huis te Wolvega *onbeschadigd uit de vlam gehaald is.*

*** Door Gods goedheid beviel heden van eene welgeschapene Dochter, E. C. M. T. HUBER, geliefde Echtgenoot van J. T. H. HUGUENIN, *Predikant.*
Cubaard, den 1 Augustus 1831.

*** Heden verloste zeer voorspoedig van eenen dooden Zoon, ELIZABETH J. HANNEMA, geliefde Echtgenoot van J. HANEKUIJK.
Harlingen, den 2 Augustus 1831.
Strekkende deze bijzondere voor algemeene kennisgeving aan Familie en Bekenden, zoo binnen als buiten de stad.

*** Heden verloste van eene welgeschapene Dochter, HILLEGONDA VEEN, geliefde Echtgenoot van B. HAGA.
Sneek, den 2 Augustus 1831.
Strekkende deze tot kennisgeving aan Familie en Bekenden, zoo wel in als buiten de Stad.

*** Heden avond beviel zoo gelukkig als voorspoedig van eene welgeschapene Dochter, T. RADERSMA, geliefde Echtgenoot van Mr. M. MEINESZ.
Sloten, den 2 Augustus 1831.

*** Mijne geliefde Echtgenoot J. STEUNEBRINK, beviel heden van een' Zoon.
Heerenveen, den 4 Augustus 1831. G. PEETING, *Notaris.*

*** Heden verloste van een welgeschapen Zoon, ANNA L. BULTHUIS, geliefde Echtgenoot van A. EVERTS, *Apotheker.*
Groningen, den 5 Augustus 1831.

*** Heden verloste zeer voorspoedig van eenen Zoon, GRIETJE POSTMA, geliefde Echtgenoot van L. P. OPPEDIJK.
Woudsend, den 6 Augustus 1831.

LUTKEWIERUM, den 6 Augustus 1831. Heden avond ten 9 ure, werd door Gods vaderlijke goedheid verlost van eene welgeschapene Dochter, WOBBINA BRECHTINA TEMMEN, Huisvrouw van J. F. DE LANG, *Predikant.*
Dienende deze tot kennisgeving aan Familie, Vrienden en Bekenden.

*** Heden middag ten twaalf ure overleed na eene sukkeling van zeven weken en langzaam verval van krachten, onze hoog geachte en hartelijk geliefde Moeder en Behuwd-Moeder Vrouwe MAGDALENA ZEPER, Weduwe wijlen den Heer Ludolph Reinier Wentholt, in den ouderdom van ruim een en zeventig jaren.
Familie en Vrienden gelieven deze algemeene als bijzondere kennisgeving aan te nemen.
Leeuwarden, den 1 Augustus 1831. P. T. B. WENTHOLT,
Mede namens de verdere Kinderen en Behuwd-Kinderen der overledene.

*** Na elf dagen geleefd te hebben, is ons jongste Kind heden gestorven.
Langezwaag, den 2 Augustus 1831. J. S. DAMSTÉ. A. PIERSMA.
Deze strekke ook tot bijzondere kennisgeving.

*** OLDEGALILEEN bij Leeuwarden, den 4 Augustus 1831. Heden morgen om 9 ure is alhier, in den ouderdom van 43 jaren en bijna 9 maanden overleden, ESGER SJERPS JELLEMA, in leven Houtkooper en Molenmaker aldaar, hij overleed na eenigen tijd sukkeling en in de laatste maand bestendig bedlegerig te zijn geweest. — Wordende door deze aan Familie en veelvuldige Betrekkingen bijzonderlijk kennis gegeven.

Prijzen der Granen te Leeuwarden, Vrijdag den 5 Augustus 1831:
De In- en Uitlandsche Rogge en Tarwe: Rogge *f* 206 : 25 het Last. — Tarwe *f* 11 : 08 de Mudde.
De Boter *f* 28 : 00 à *f* 29 : 00. Kaas *f* 16 à *f* 19 : 25.

PRIJSCOURANT DER EFFECTEN.

AMSTERDAM, den 6 Augustus 1831.

			Gebl.					
Werkelijke Schuld 2½ pct.	35¼	36¼	36	Napels, aldaar ged. 5 pct.	61¾	62	61[illegible]
Uitgestelde dito	9/16	11/16	5/8	Dito te Lond. dito 5 „			
Kansbiljetten .... *f*	12	12½	12¼	Perp. Spanje, Am. 5 „	40¾	41¾	41[illegible]
Amort. Sijndicaat 4½ pct.	56½	57	56¾	Dito dito, Parijs 5 „			
——— 3½ „	46¼	46¾	46½	3 pCt. Perpetuele			
Oorlogs-Lasten ... 5 „	67¾	68¾	68½	Obl. dito te P.enL. 5 „	8½	8¾	8[illegible]
Anticipatie - Billetten.....				Coupons dito...........			
Renversalen.............	9½	10	9¾	Oblig. Weenerbank 5 pct.			
Negotiatie 42/m.. 6 pct.	78½	79¼	79	Dito dito... 4 „			
Schatkistbilletten 1000...	80½	81½	81¼	Weener Obl. Met. 5 „	76¾	77¼	77
——— 100...		90¼	101¼	Dito dito te Lond. 2½ „			
——— 50...		94	95	Dito Rusland.... 5 „	82¾	83¾	83[illegible]
Domein Losrenten. 2½ pct.				Dito A°. 1828 enz. 5 „	85¼	86¼	86
Handel-Maatsch... 4½ „				Rusl. Ins. op 't Grb. 6 „			
TiersCs. op 21 Aug. 3 „	54¾	55¼	55	Dito Certific. dito. 6 „			
Gec. Ann. op Aug. 3 „	83	83½	83¼	Dito dito te Hamb. 5 „			

GRIETMAN en ASSESSOREN van BAARDERADEEL, roepen bij deze de Stemgeregtigde Floreenpligtigen van Oosterwierum en Mantgum op, in hunne respective Dorpskerken, tegen Zaturdag den 13 Augustus 1831.
Die van *Oosterwierum* des middags ten twaalf ure, tot het stemmen van een' ONTVANGER der Dijksfloreenen aldaar, in plaats van den overledenen *Andries S. Smeding.*
Die van *Mantgum* des namiddags ten half twee ure, tot het stemmen van een' GECOMMITTEERDE van de Mantgumerzijl, in plaats van den overledenen *Nanne P. Swierstra.* *Grietman en Assessoren voornoemd,*
BERNH. BUMA, *Vt.*
J. H. J. van WAGENINGEN, *Secretaris.*

DE GRIETMAN van FRANEKERADEEL roept bij deze op de Stemgeregtigde Hervormde Floreenpligtigen van den dorpe Tzum, om op Vrijdag den 12 Augustus 1831, des voormiddags ten tien ure, te compareren in de Kerk van dien dorpe, ten einde een Kerkvoogd te benoemen, de Kerkerekening over den jare 1829 op te nemen en na welbevinding te sluiten, en voorts te helpen raadplegen en besluiten over zoodanige zaken als betreffende deze administratie zullen worden voorgedragen.
De Grietman voornoemd,
J. M. v. BEIJMA thoe KINGMA.
Ter ordonnantie van denzelven,
S. WIJBENGA.

DE GRIETMAN van RAUWERDERHEM roept bij deze, op verzoek van de Kerkvoogden van Rauwerd, de Floreenpligtigen van gemelden Dorpe op, om te compareren op Dingsdag den 23 Augustus 1831, des namiddags ten 3 ure, in de Kerk aldaar, ten einde te delibereren en te decideren op eene reclame, door de Erven *van der Tempel* tegen de Kerkvoogden van Rauwerd gedaan, wegens hun regt op eene halve Zathe en Landen in de Rottevalle gelegen. *Namens de Grietman voornoemd,*
Rauwerd, den 6 Augustus 1831. G. A. AVENHORN van NAUTA, *Secr.*

MR. L. J. HUBER, Notaris te Sneek, gedenkt, ten verzoeke van den Heer F. IJ. de BOER, Notaris te Dronrijp, publiek, bij verhooggeld te verkoopen:

1. Een stuk uitmuntend GREIDLAND, gelegen te Abbega, groot ter naam en faam 1 bunder 10 v. roede 23 v. el en 9 v. palm.
2. Een stukje DITO, gelegen aldaar, groot naar naam en faam 18 v. roede 37 v. el en 18 v. palm.

Beide stukken bij de Weduwe *Sjirk Jacobs Haagsma* in gebruik en St. Petri 1832 te aanvaarden.
Wie hieraan gading maken, komen op Dingsdag den 9 Augustus e. k., bij de finale toewijzing, des namiddags ten 2 ure, ten huize van den Kastelein *Gerrit Dijkstra*, even buiten de Noorderpoort te Sneek, en koopen op als dan voor te lezene Conditien, welke intusschen te vernemen zijn ten Kantore van eerstgemelden Notaris.

De Notaris WIJMA, te Harlingen, zal aldaar, in de herberg Benthem, op Woensdag den 10 Augustus 1831, precies op den middag, publiek veilen: De HAVERVRUCHT van 2 bunder 60 v. roede BOUWLAND, onder Almenum, tusschen den Schapedijk en de Boeren Huizinge en Schuur van *Jacob Jakles Donia*, bij *Jan Ourens Post* in gebruik, en zulks in vier perceelen, met regt van combinatie.

De Notaris STINSTRA, te Franeker, zal, op Zaturdag den 13 Augustus 1831, ten drie ure na den middag, in de Huizinge van de Zathe Groot Laquart, no. 102, onder Tzum, op drie maanden crediet, publiek aan de meestbiedenden presenteren te verhuren: Het NIEUWGRAS van twintig bunder van voornoemde Zathe, en zulks in elf perceelen, volgens Biljetten.

Uit de hand TE KOOP: Een wel ter neringstaand HUIS, te Oldeboorn, waarin vele jaren met een goed succes is en nog Winkel gedreven wordt, zijnde voorzien van vier Woningen en een Buithuis met vier Koestallen, met eene Schuur voor Hooi, verders Regenwatersbak, Pomp, Bleekveld, en wat dies meer is. Te bevragen bij J. G. JANSMA, aldaar.

Bij F. F. UBBENS, Mr. Timmerman te Ferwerd, is uit de hand TE KOOP: Ongeveer 20,000 STEEN, zijnde ondergraauwe en beste roode, alsmede de geheele AFBRAAK van eene Boeren Huizinge, staande zeer geschikt ter vervoering aan de Bijlaster Vaart.

De ondergeteekende Notaris te Kollum, als Curator in de vacerende Nalatenschap van wijlen *JAN ROMKES STUUR*, in der tijd Landbouwer en Koopman te Kollum, roept mits deze op, alle Schuldeischers en Schuldenaren van gedachten overledene, om uiterlijk vóór den 1 September 1831, wegens hunne pretentie of hun verschuldigde in voorzegden Boedel, opgave te doen ten zijnen Kantore; zullende zij die hierin nalatig blijven, zich zelve de daaruit ontstane nadeelen te wijten hebben.
Kollum, den 21 Julij 1831. BUIJSING.

De Crediteuren die onder beneficie van inventaris aanvaarden boedel van wijlen *HENDRIK SCHREGARDUS*, in leven Meester Bakker te Nes, worden hiermede opgeroepen, om op Dingsdag den 23 dezer, des namiddags ten 3 ure, te compareren in de Herberg te Ternaard, ten einde rekening en verantwoording met betaling van het hen aankomende saldo van dien boedel te ontvangen.
Ternaard, den 4 Augustus 1831. J. J. HEEP, qq.

Harddraverij te Menaldum.

Met consent van den Heer Grietman der grietenij Menaldumadeel, gedenkt de Kastelein S. K. van der Meij met eenige Liefhebbers, op Zaturdag den 13 Augustus 1831, des namiddags ten 2 ure precies, te laten Verharddraven, en aan den winner vrij te vereeren: Eene fraaije *ZILVEREN TABAKSDOOS.* Alle Paarden zullen worden toegelaten, mits die alhier, noch een Stads Prijs of Premie gewonnen hebben, en tot genoegen der Keurmeesters zijn.
En op Zondag den 14 dito te laten Verkaatsen, en aan de winners vrij te vereeren: Een fraaije *ZILVEREN BAL.* De Liefhebbers worden verzocht, om des namiddags ten drie ure te beginnen.

De Kastelein J. P. TUINSTRA, te Weidum, gedenkt op Dingsdag den 16 Augustus 1831, des namiddags ten twee ure, te laten Verkaatsen: *DRIE GOUDEN VIJFGULDENSTUKKEN*; waartoe hij alle Liefhebbers uitnoodigt.

)o( )o(Een APOTHEKERS LEERLING, of een het *Recepteren* kundig, genegen zijnde om zich in eene Apotheek verder te bekwamen, gelieve zich, om vóór of op den 1 November geplaatst te worden, hoe eerder zoo beter, hetzij in persoon of met gefrankeerden brief, te vervoegen bij *E. Kraij*, Apotheker te Groningen.

Bij den Boekhandelaar en Boekdrukker J. C. van KESTEREN, zijn van de Pers gekomen de navolgende nieuwe Boekwerken:

1. De Staatsman op zijn Bureau bespied, of zeden en gebruiken der bewindslieden door M. Ijmbert, in een deel compleet, met gegraveerden titel en vignet *f* 1 : 80.
2. M. de Jouy, De Kluizenaar in *Zwitzerland*, of Aanteekeningen en Aanmerkingen op de zeden en gewoonten der Zwitsers, in het begin der negentiende Eeuw, in twee deelen compleet, versierd met gegraveerde platen, titels en vignetten *f* 8 : 40.
3. F. A. Krummacher, Parabelen, twee deeltjes compleet *f* 2 : 50.
4. H. G. Moke, De Belgische Ridder, ten tijde der Beeldstormers, geschiedkundig romantisch tafereel, een deel compleet, met gegraveerden titel en vignet *f* 2 : 00.

Geen dezer Werken behoeft eene aanprijzing; de Schrijvers hiervan zijn genoegzaam bekend, de uitgever hoopt dat deze vruchten zijner Pers, door het achtingswaardig Publiek van Oud-Nederland met graagte mogen ontvangen worden, en hij hierdoor aanmoediging zal vinden, in de uitgave van meerdere Werken ter veraangenaming in de tegenwoordige tijden.

Te LEEUWARDEN, bij P. KOUMANS SMEDING, bij de Hoeksterpoort, Letter K, no. 176.